

Het schrijfproject Earth Alarm steunt initiatieven ter verbetering van het milieu in het buitenland. Earth Alarm komt in actie op verzoek van lokale organisaties en vraagt altijd om een milieuvriendelijker alternatief.

Earth Alarm wordt gesteund door Hivos

Schrijf mee met Earth Alarm

- Schrijf mij in als briefschrijver voor € 6,81 per halfjaar. Ik ontvang dan de Alarms en het Alarm Nieuws.
- Stuur mij meer informatie over Earth Alarm.
- Ik wil Earth Alarm per e-mail ontvangen i.p.v. per post.

Naam

688

Adres

PC/Plaats

Geb. datum

Telefoon

E-mail

Stuur de bon op naar Milieudefensie, Antwoordnr. 8391, 1000 RA Amsterdam

(Postzegel hoeft niet, mag wel.)

Waar kunt u nog over schrijven?

- ▶ 82, Chili (juli 2002)
- ▶ 81, Europese Unie (mei 2002)
- ▶ 80, Bolivia (april 2002)
- ▶ 79, Dem. Rep. Congo (februari 2002)

Colofon:

Alarm Nieuws is een uitgave van Milieudefensie en verschijnt zes à acht keer per jaar.

Redactie: Campagne Globalisering en Milieu

Adres: Postbus 19199,
1000 GD Amsterdam

T 020 6262 620

F 020 5507 310

Gedrukt op 100% gerecycled papier.

DRUKWERK

PTT Post
Port betaald
Port payé
Pays Bas

www.milieudefensie.nl/earthalarm

UIT INDIA

Babykleding van Vendex KBB zorgt voor milieuvervuiling in India

Veel van de babykleding voor V&D, de Bijenkorf en de Hema wordt geproduceerd in India. In de provincie Tamil Nadu is onderzoek gedaan naar de milieueffecten en arbeidsomstandigheden in en rond de fabrieken waar die kleding gemaakt wordt. Daaruit blijkt dat de kledingfabrieken en de ververijen en blekerijen zorgen voor een onaanvaardbare milieuvervuiling. Ook de arbeidsomstandigheden laten te wensen over.

Witgekleurd water stroomt de rivier in

Tamil Nadu, in het uiterste zuidoosten van India, is de provincie waar de kledingindustrie is geconcentreerd. In de regio rond de stad Tirupur zijn heel veel bedrijven en bedrijfjes die de babykleertjes in elkaar zetten. Zij hebben contracten met zo'n achthonderd bedrijven die de stoffen verven of bleken. De kleding wordt voornamelijk geproduceerd voor westerse bedrijven, waaronder Vendex KBB, moederconcern van onder andere V&D, de Bijenkorf en de

Hema. De bedrijvigheid rond Tirupur trekt steeds meer arbeiders aan, die vaak alleen maar onderdak kunnen vinden in één van de tachtig krottenwijken van de stad. Doordat de industrie ook kinderen aantrekt die op zoek zijn naar werk, stijgt ook het aantal straatkinderen.

Milieuproblemen

De milieuproblemen zijn groot, zo blijkt uit een studie die voor Goede Waar &

Co (voorheen Alternatieve Konsumenten Bond) verricht is. In het onderzoek is gekeken naar elf kledingbedrijven en vijf ververijen en blekerijen die leveren aan Vendex KBB. Interviews met werknemers van de bedrijven, met boeren, met vakbondsleiders en met de bedrijven zelf leveren een onthutsend beeld op.

De ververijen en blekerijen in het gebied gebruiken ongeveer 60.000 kilogram chemicaliën per dag en het afval daarvan komt voor een belangrijk deel in het water terecht. De Tamil Nadu Pollution Control Board treedt soms op tegen de vervuilende industrie. Onder hun druk hebben 240 ververijen en blekerijen gezamenlijk acht waterzuiveringsinstallaties geïnstalleerd, maar die functioneren onvoldoende. In watermonsters van de Noyyal rivier zijn bijvoorbeeld zeer hoge waarden gevonden van onder andere chloor, chloride, calcium, magnesium, sodium en potassium, waardoor rivier- en grondwater ongeschikt zijn als drinkwater. Een aantal van deze stoffen is direct terug te voeren tot de ververijen en blekerijen. Een te hoog gehalte aan chloride heeft negatieve effecten op de voortplantingsorganen en ingewanden en het zenuwstelsel. Het hoge gehalte aan calcium kan nierstenen opleveren, de tanden laten verkleuren en de vitaminebalans in het lichaam verstoren.

Bovendien is er veel te weinig drinkwater. Het overgrote deel van de medewerkers van de kledingbedrijven heeft per week maar de beschikking over twintig liter

▶ drinkwater. En wat voor water! Het is wit, rood, blauw of zwart en soms ook nog verontreinigd met wormen of zout. De overheid distribueert onvoldoende water, dus het meeste moet de bevolking zelf kopen van private ondernemingen. De boeren komen in de problemen doordat er, in tegenstelling tot vroeger, onvoldoende water is voor de irrigatie van hun akkers.

De ververijen en blekerijen gebruiken ook veel energie, waarvoor hout gestookt wordt. Gezamenlijk gebruiken de achthonderd bedrijven dagelijks ongeveer 1,5 miljoen kilogram hout. Dit draagt in hoge mate bij tot de ontbossing van het gebied en genereert bovendien een enorme CO₂-uitstoot. CO₂ is de belangrijkste veroorzaker van klimaatverandering.

Gassen uit de schoorstenen en chemische luchtjes zorgen voor nog meer problemen, naast de verbranding van (vaak giftig) afval door de kledingbedrijven. De bewoners van het gebied hebben veel last van irritatie aan de ogen, hoofdpijn en ademhalingsmoeilijkheden.

In het rapport geeft een aantal bedrijven toe dat ze het milieu vervuilen en dat het water een kleurtje heeft. Maar ze voegen eraan toe dat het al beter gaat, dat ze al minder vervuilen dan een paar jaar geleden en dat de waterschaarste te wijten is aan de overbevolking van het gebied.

Arbeidsomstandigheden en gezondheid

In februari 2000 ondertekenden zes grote vakbonden en werkgeversorganisaties een overeenkomst waarin de lonen in de kledingindustrie vastgelegd werden. Bij de elf onderzochte kledingbedrijven krijgen alle vrouwen en een derde van de mannen minder dan het afgesproken bedrag. En vrouwen verdienen fors minder dan mannen. Bovendien werken de arbeiders bij de kledingbedrijven 60 tot 72 uur per week, bij de ververijen en blekerijen zelfs meer dan 72 uur per week. De International Labour Organization schrijft voor dat een werkweek hoogstens 48 uur mag duren, bij hoge uitzondering meer. Dit verdrag is ook door de Indiase overheid ondertekend.

Het harde werken in een ongezonde omgeving eist zijn tol. De meeste werknemers verklaarden pijn te hebben in het hele lichaam of in armen of benen en regelmatig last te hebben van verkoudheden, koorts en hoofdpijn. Daarnaast heeft een op de vijf arbeiders in de ververijen en blekerijen

huidaandoeningen en problemen als haaruitval en hoofdpijn. Er is geen ziektekostenverzekering voor de medewerkers. Zwangere vrouwen krijgen geen betaald zwangerschapsverlof en worden soms ontslagen tegen de tijd dat ze het werk niet meer aankunnen.

Ook de veiligheid van de medewerkers is niet gegarandeerd. In veel bedrijven zijn geen brandblussers of de mensen weten niet hoe ze die moeten gebruiken. Nooduitgangen zijn vaak geblokkeerd of zijn er helemaal niet. Bij ongelukken in de fabrieken betalen de bedrijven in het algemeen de medische kosten. Echter, bij ernstige ongelukken zijn er geen afspraken voor volledige compensatie. Sterker nog, bij dodelijke ongelukken tijdens werktijd krijgen de nabestaanden RS 10.000 (210 euro) uitgeteerd. Dit is niet genoeg voor de van het slachtoffer afhankelijke familieleden.

Schrijf mee met Earth Alarm

Milieuedefensie ondersteunt de Indiase onderzoeksorganisatie CARE, die het rapport schreef. Samen met Goede Waar & Co, de Schone Kleren Kampagne en de Landelijke India Werkgroep vragen wij u te schrijven en Vendex KBB te vragen om haar milieu- en sociaal beleid te verbeteren. Dit kan betekenen dat er een hogere prijs betaald moet worden, zodat de bedrijven kunnen investeren in een schonere productie.

Porto € 0,39

Meer informatie:

Het Engelse rapport en de Nederlandse samenvatting kunt u opvragen bij Goede Waar & Co (voorheen Alternatieve Konsumenten Bond) telefoon 020-6863338 of via email akb@akb.a2000.nl

Websites:

Goede Waar & Co (nog onder de naam van de Alternatieve Konsumenten Bond): <http://www.pz.nl/AKB/>

Schone Kleren Kampagne: <http://www.cleanclothes.org/nlindex.htm>

Landelijke India Werkgroep: <http://www.indianet.nl/index.html>

voorbeeldbrief

Aan Koninklijke Vendex KBB
t.a.v. dhr. F. Claasen, directeur Markt & Maatschappij
Postbus 7997
1008 AD AMSTERDAM
Fax: 035 - 646 51 00
Email: Frits.Claasen@VendexKBB.nl

Geachte heer Claasen,

Ik schrijf u deze brief omdat ik ernstig verontrust ben over de slechte milieu- en arbeidsomstandigheden waaronder door Vendex KBB ingekochte kleding wordt geproduceerd in India.

Ik heb begrepen dat de ververijen en blekerijen die in India voor Vendex KBB produceren het rivier- en grondwater ernstig vervuilen, onder meer door slecht functionerende waterzuiveringsinstallaties. Ook drinkwaterbronnen in de omgeving van de fabrieken zijn sterk verontreinigd. Dit leidt tot gezondheidsklachten bij de werknemers van uw leveranciers en de lokale bevolking.

Ook schijnen de arbeidsomstandigheden bij uw leveranciers in India slecht te zijn. Er is o.a. sprake van afgesloten nooduitgangen, onderdrukking van vakbonden, onbetaald overwerk en werken zonder contract. Families van werknemers die door bedrijfsongevallen om het leven komen, krijgen ter compensatie een geldbedrag dat schrijnend laag is.

Ik begrijp dat Vendex KBB inmiddels enkele sociale en milieuriichtlijnen heeft opgesteld. Als bewuste consument wil ik graag producten kopen die onder goede arbeidsomstandigheden gemaakt zijn en het milieu niet vervuilen. Ik verzoek u het milieu- en sociaal beleid van Vendex KBB te verbeteren. Dit moet gelden voor de hele productieketen en is minimaal gebaseerd op internationale verdragen op het gebied van mensenrechten, milieu en arbeidsnormen.

Ik hoor graag van u welke concrete stappen u gaat nemen.

Met vriendelijke groet,

Corruptie en financiële onzekerheid bij Bujagalidam

Alarm #71, september 2000

De omstreden Bujagalidam in Oeganda heeft de afgelopen maanden binnen en buiten de Wereldbank in het centrum van de belangstelling gestaan. Onlangs werd bekend dat de Noorse bouwer Veidekke, die een groot aandeel zou hebben in de aanleg van de dam, voor een bedrag van \$10.000 in 1999 een overheidsfunctionaris omgekocht had. Het geld was gestort op de rekening van Richard Kaijuka, die op dat moment de Oegandese minister van Energie was. Kaijuka ontkende in eerste instantie dat hij geld van Veidekke ontvangen had. Even later zei Kaijuka dat er inderdaad \$10.000 op zijn bankrekening gestort was, maar dat hij niet wist waar het geld vandaan kwam. Tenslotte herinnerde Kaijuka zich dat het geld eigenlijk bestemd was geweest voor zijn zoon, die enige tijd voor Veidekke gewerkt had. En, of dat nog niet genoeg is, Kaijuka werkt nu op een hoge positie bij de Wereldbank en zou in oktober voorgedragen worden om bewindspersoon voor Oeganda bij de Wereldbank te worden. Onlangs maakt Kaijuka bekend dat hij per 31 oktober ontslag neemt bij de Wereldbank. En Veidekke maakte bekend dat het bedrijf zich terugtrekt uit de bouw van de dam.

Toen onlangs een aantal buitenlandse kredietverzekeraars (Zweden, Groot-Brittannië, Verenigde Staten) besloten niet aan het project deel te nemen omdat de risico's te groot waren, besloot AES, opdrachtgever en beoogd beheerder van de dam,

zich tot de Nederlandse overheid te wenden. Bij Senter, dat voor het ministerie van VROM projecten beoordeelt, ligt een verzoek voor medefinanciering van het project. Onder het mom van een schoon project met minimale milieu en sociale gevolgen, dat ook nog eens de CO₂-uitstoot terugdringt (veroorzaker van het broeikas-effect). Bovendien heeft de Nederlandse bank FMO toegezegd met een lening van 15 miljoen dollar aan het project mee te doen en aan AES een achtergestelde lening van 10 miljoen dollar te verstrekken voor het uitgeven van obligaties. FMO beheert een deel van de ontwikkelingsgelden van de Nederlandse overheid.

In juli heeft een delegatie van Oegandese en westerse NGO's onderzoek gedaan naar de herhuisvesting van de ruim 8500 mensen die getroffen worden door de aanleg van de dam. Uit dat onderzoek blijkt dat hierbij grove overtredingen van het beleid van de Wereldbank gemaakt zijn. In een brief aan AES worden tal van problemen gemeld rond het herhuisvestingsprogramma, onder meer op het vlak van compensatie, landrechten, visserijrechten, toegang tot water, gebrekkige nieuwe huisvesting, afwezigheid van publieke voorzieningen, gebrek aan steun bij het verplaatsen van graven van de voorouders etc. En dat terwijl AES claimt dat het project op het gebied van herhuisvesting een modelproject zou zijn. AES heeft de brief nog niet beantwoord.

In deze editie

Corruptie en financiële onzekerheid bij Bujagalidam

Milieudefensie dient klacht in tegen Nutreco

Mensenrechtenschendingen door Freeport in Indonesië

Olieproject Tsjaad-Kameroen vertoont ernstige tekortkomingen

Milieudefensie dient klacht in tegen Nutreco

Alarm #74, 82, april 2001, juli 2002

Milieudefensie heeft in augustus bij de Nederlandse overheid een klacht tegen Nutreco ingediend omdat het bedrijf zich in haar bedrijfsvoering in Chili niet houdt aan de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. Op het gebied van milieu, arbeidsomstandigheden en informatievoorziening overtreedt het bedrijf de richtlijnen. En hoewel de richtlijnen voor bedrijven vrijwillig zijn, is het natuurlijk wel de bedoeling van overheden dat multinationals zich hier aan houden.

Milieudefensie heeft in maart van dit jaar onderzoek gedaan in Chili. Na een jaar praten met moederbedrijf Nutreco bleek dat er op milieugebied nog steeds niets veranderd was. Milieudefensie heeft vervolgens haar bevindingen gepubliceerd in het boekje 'Zalm van Nutreco, Bio-industrie in Chileense wateren' en, beknopt, in de vorige Earth Alarm.

Later bleek toch dat één ding onduidelijk was. In Chili hebben wij gesproken met drie mensen van de vakbond van Marine Harvest Chile (Nutreco's Chileense vestiging). Onlangs ontvingen wij van Nutreco ondertekende brieven, waarin in elk geval de vakbondsleider zijn uitspraken over dat bij Marine Harvest niet de wettelijke minimum salarissen betaald worden, herroept. Tevens hoorden wij van onze partnerorganisaties in Chili dat de vakbondsleider ontslag genomen heeft bij Marine Harvest en als voorzitter van de federatie van vakbonden. Vanaf dat moment hebben noch wij, noch zijn ex-collega's van Marine Harvest of de vakbondsfederatie, hem kunnen bereiken. Omdat de uitspraken zo duidelijk

met elkaar in tegenspraak waren, heeft Milieudefensie uit voorzorg de klacht dat Nutreco zijn arbeiders in Chili onvoldoende betaalt, ingetrokken. Wij betreuren ten zeerste dat u wellicht onjuiste informatie ontvangen heeft. Wij blijven intussen proberen deze man te bereiken om de informatie te verifiëren.

U kunt het volledige onderzoeksrapport en de klacht bij de overheid downloaden van de website <http://www.milieudefensie.nl/persber/globalisering/020820.htm> of opvragen bij de Servicelijn, telefoon 020-6262620, of per email service@milieudefensie.nl

Mensenrechtenschendingen door Freeport in Indonesie

Alarm #27, 48, 68, september 1995, september 1997, mei 2000

Olieproject Tsjaad-Kameroen vertoont ernstige tekortkomingen

Alarm #45, 55, 66, juli 1997, juni 1998, november 1999

Het Inspectiepanel van de Wereldbank is tot de conclusie gekomen dat het olieproject in Tsjaad en Kameroen, waaraan de Bank deelneemt, ernstige tekortkomingen heeft. De Financial Times heeft de hand weten te leggen op een vertrouwelijk intern rapport van het Inspectiepanel. Volgens het rapport is het een ernstige tekortkoming dat bij het project niet gekeken is naar de cumulatieve milieu-effecten. Een tweede tekortkoming is dat de regio in Tsjaad waar de olie opgepompt wordt, maar 5% van de opbrengst krijgt. Volgens het Inspectiepanel is dat lage percentage niet te verantwoorden. Het project wordt door het management van de bank aangeprezen als een voorbeeldproject op het gebied van publiek-private samenwerking en consultatie van de belanghebbenden.

ABN Amro heeft vorig jaar haar lening aan PT Freeport, een Amerikaans mijnbouwbedrijf met twee mijnen in Papoea, verlengd. In juli 2002 verscheen er een wetenschappelijk rapport van het Robert F. Kennedy Memorial Center for Human Rights over mensenrechtenschendingen door het mijnbouwbedrijf. Hoewel de onderzoekers geen medewerking kregen van Freeport, trekken zij de conclusie dat sinds Freeport zich in 1967 in Papoea vestigde, de mensenrechten door of met medewerking van het bedrijf regelmatig geschonden worden. Het rapport maakt onder andere melding van martelingen, verkrachtingen, moorden en verdwijningen. Freeport heeft zich zonder meer land van de Kamoro en Amungme, twee inheemse volkeren, toegeëigend, heeft hun cultuur grotendeels verwoest en hun normen en waarden niet gerespecteerd.